

บทที่ 4

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

4.1 บทสรุป

ในการให้บริการการสื่อสารผ่านดาวเทียมภาคพื้นดินในระบบ FSS ตามนโยบายของการแข่งขันเสรี จะมีองค์ประกอบสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ องค์ประกอบในทางเทคนิค และองค์ประกอบในทางกฎหมาย ในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. การจัดสรรคลื่นความถี่วิทยุ (the radio frequency spectrum) และวงโคจรดาวเทียม (Satellite orbit)

ทรัพยากรในรูปของคลื่นความถี่วิทยุและวงโคจรดาวเทียมนี้ถือได้ว่าเป็นทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด (limited natural resource) ซึ่งได้รับการยอมรับและมีการกล่าวถึงใน International Telecommunication Union ฉบับ Final Act of Additional Plenipotentiary Conference (Geneva, 1992) ข้อ 44 (2) โดยกำหนดให้ในการใช้คลื่นความถี่วิทยุในประเทศสมาชิกต้องตระหนักว่าคลื่นความถี่และวงโคจรสถิตย์ (the geostationary-satellite orbit) นั้นเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด ดังนั้นจึงจำเป็นต้องใช้ไปอย่างมีเหตุผล (rationally) มีประสิทธิภาพ (efficiently) และประหยัด (economically)

สำหรับประเทศไทยได้ยอมรับหลักการดังกล่าวไว้อย่างชัดเจนภายใต้บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 (ปัจจุบันรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ถูกยกเลิกไป และอยู่ในระหว่างการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่) โดยระบุให้คลื่นความถี่ที่ใช้ในกิจการวิทยุคมนาคมเป็นทรัพยากรของชาติ และกำหนดให้มีองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระเป็นผู้ทำหน้าที่ในการจัดสรรคลื่นความถี่ ซึ่งผู้กำกับดูแลการให้บริการการสื่อสารผ่านดาวเทียมภาคพื้นดินในระบบดาวเทียมประจำที่ (FSS) ในส่วนนี้ได้แก่ คณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ หรือเรียกย่อๆ ว่า "กทช." โดยถือเป็นผู้มีบทบาทในการจัดสรรคลื่นความถี่ที่ใช้อยู่ภายในประเทศไทยให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเป็นธรรมภายใต้หลักการการแข่งขันเสรี ซึ่งเป็นบทบาทของการกำกับดูแลบริการดาวเทียมในภาคพื้นดิน และในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวงโคจรในภาคอวกาศจะเป็นหน้าที่ของกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร หรือ ICT ซึ่งมีฐานะเป็นฝ่ายบริหารที่ต้องให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประกอบการ (Operator) ในการประสานงานความถี่ดาวเทียมเพื่อขอจองวงโคจรดาวเทียมในอวกาศ

2. เทคโนโลยีที่ใช้ (Technology)

จากการศึกษาในบทที่ 2 ทำให้ทราบว่าในการให้บริการการสื่อสารผ่านดาวเทียมในภาคพื้นดินในระบบ FSS จะต้องอาศัยเทคโนโลยีขั้นสูงที่มีราคาแพง มีค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาอุปกรณ์ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพและพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากรก็ต้องอาศัยเงินทุนจำนวนมาก ทำให้ประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ไม่สามารถเข้าถึงตลาดบริการดาวเทียมในประเทศพัฒนาแล้วได้โดยง่าย ซึ่งประเทศไทยก็เป็นประเทศในกลุ่มกำลังพัฒนาที่เป็นผู้บริโภครวมเทคโนโลยีจากต่างประเทศ ดังนั้นเทคโนโลยีที่ใช้ในการให้บริการการสื่อสารผ่านดาวเทียมภาคพื้นดินที่มีใช้กันอยู่ในปัจจุบันในประเทศไทยส่วนใหญ่ก็ยังคงใช้อุปกรณ์และบุคลากรจากต่างชาติอยู่มาก จึงอยู่ในฐานะของ “ผู้รับเทคโนโลยี” จากต่างชาติ

จากการศึกษาพบว่าในปัจจุบัน นโยบายทางเทคโนโลยีในกิจกรรมอวกาศของประเทศไทยก็ได้เริ่มให้ความสนใจต่ออุตสาหกรรมการให้บริการการสื่อสารผ่านดาวเทียมภาคพื้นดินเพิ่มมากขึ้น โดยดูได้จากการที่ภาครัฐส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยในเทคโนโลยีทางอวกาศ ตลอดจนการสนับสนุนให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมอวกาศทั้งระดับภายในและระดับระหว่างประเทศเพิ่มขึ้น เห็นได้จากการจัดทำแผนแม่บทเกี่ยวกับกิจการอวกาศและกิจการโทรคมนาคมของประเทศที่เริ่มมีแนวทางในการสนับสนุนให้มีการให้บริการและให้บริการการสื่อสารผ่านดาวเทียมภาคพื้นดินภายในประเทศทั้งในส่วนของภาคธุรกิจและการให้บริการสาธารณชนที่เพิ่มสูงขึ้น

แต่อย่างไรก็ดี ปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นต่อการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารผ่านดาวเทียมของไทย สรุปได้ว่าเกิดขึ้นจากการที่ประเทศไทยยังไม่มีข้อกำหนดมาตรฐานทางเทคโนโลยีการสื่อสารผ่านดาวเทียมภาคพื้นดินในระดับสากล เนื่องจาก ขณะนี้ ยังไม่มีความชัดเจนของการจัดตั้งหน่วยตรวจสอบและรับรองมาตรฐาน (Type Approval) สำหรับการสื่อสารผ่านดาวเทียมเป็นการเฉพาะ

3. หลักเกณฑ์หรือกฎหมายที่ใช้บังคับ (Legal Framework)

สำหรับประเด็นของหลักเกณฑ์หรือกฎหมายที่ใช้บังคับ (Legal Framework) มีข้อพิจารณาในทางกฎหมายได้ว่า ปัจจุบันมิได้มีกฎหมายระหว่างประเทศใดๆ ที่มีบทบัญญัติในเชิงบังคับให้ต้องเปิดตลาดเสรีการให้บริการการสื่อสารผ่านดาวเทียม แต่กรณีประเทศต่างๆ ได้เข้าร่วมลงนามในพันธกรณีหรือข้อผูกพันระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการการ

สื่อสารผ่านดาวเทียมนั้น มีผลมาจากการเจรจา (negotiation) ทำความตกลง ซึ่งเป็นการเจรจាការเปิดเสรีการให้บริการสื่อสารผ่านดาวเทียมโดยมีข้อจำกัดหรือเงื่อนไขที่แตกต่างกัน ดังนั้น ในขณะนี้จึงสามารถสรุปได้ว่า การเปิดเสรีการให้บริการสื่อสารผ่านดาวเทียมภาคพื้นดินภายในประเทศต่างๆ ที่เกิดขึ้น เป็นการเปิดตลาดเสรีโดยความสมัครใจมิได้มีการบังคับโดยทางกฎหมายระหว่างประเทศใดๆ อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า การเปิดเสรีสำหรับบริการสื่อสารผ่านดาวเทียมของประเทศสมาชิกองค์การการค้าโลกที่เข้าผูกพันตามตารางข้อผูกพันเฉพาะ จะมีผลทำให้ประเทศสมาชิกรับต้องปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการบัญญัติกฎหมายภายใน คือ พันธกรณีภายใต้ความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการ (GATS) ข้อ 6 เรื่องการออกกฎระเบียบภายในประเทศ (Domestic Regulation) อันเป็นไปในแนวทางของการสนับสนุนหลักการเปิดตลาดเสรี และต้องอยู่ภายใต้หลักการไม่เลือกปฏิบัติ (MFN) หากมิได้มีการระบุข้อจำกัดใดๆ ไว้ในตารางข้อผูกพันเฉพาะสำหรับสาขาบริการดาวเทียมนั้นๆ

ในขณะที่การออกกฎหมายภายในของแต่ละประเทศนั้นต่างก็มีขั้นตอนและการดำเนินการที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งก็ล้วนแต่เป็นขั้นตอนที่จะต้องอาศัยระยะเวลาในการพิจารณาการออกหลักเกณฑ์หรือกฎหมาย เพื่อให้หลักเกณฑ์หรือกฎหมายนั้นๆ มีความสมบูรณ์มากที่สุดและสามารถแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งจากการศึกษาสามารถสรุปได้ว่าประเทศที่ใช้นโยบายการเปิดเสรีบริการสื่อสารผ่านดาวเทียมส่วนใหญ่จะมีการปรับปรุงกฎหมายภายในประเทศโดยการลดหรือยกเลิกข้อจำกัด หรืออุปสรรคใดๆ ที่ขัดต่อนโยบายการเปิดเสรี (Liberalization) โดยการรับเอาแนวทางการเปิดน่านฟ้า (Open Skies Policy) เข้ามาใช้เพื่อลดข้อจำกัดหรือเงื่อนไขต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการกำกับดูแลการให้บริการสื่อสารผ่านดาวเทียมในสภาวะการแข่งขันที่เพิ่มสูงขึ้น

จากการศึกษาถึงกฎหมายภายในของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ สามารถสรุปได้ว่า แม้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการสื่อสารผ่านดาวเทียมภาคพื้นดินของทั้งสองประเทศจะมีความเป็นมาที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง จึงส่งผลให้ทิศทางของกรอบและแนวคิดทางกฎหมายเกี่ยวกับการให้บริการสื่อสารผ่านดาวเทียมในภาคพื้นดินของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันก็ตาม แต่แนวโน้มในปัจจุบันที่เกิดขึ้นกับตลาดการให้บริการสื่อสารผ่านดาวเทียมของทั้งสองประเทศก็มีจุดเชื่อมโยงเดียวกัน คือ "การแข่งขันเสรี" ซึ่งทำให้ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ให้มีความเหมาะสมและสามารถรองรับต่อการเปิดเสรีอย่างเป็นธรรมได้ในระดับสากล เนื่องจากไม่สามารถปิดกั้นการเข้าสู่ตลาดการให้บริการสื่อสารผ่านดาวเทียมที่มีการแข่งขันกันอย่าง

รุนแรงต่อไปได้อีก โดยประเทศสหรัฐอเมริกาได้ออกคำสั่ง (Orders) ต่างๆ เพื่อรองรับนโยบายดังกล่าว ซึ่งปรากฏตามหลัก DISCO 1 และ DISCO 2 และสำหรับประเทศอังกฤษก็มีการปรับปรุงกฎหมายภายในตามหลักการเปิดเสรีของสหภาพยุโรป โดยบัญญัติกฎหมายฉบับใหม่ขึ้น ได้แก่ the Communication Act 2003 เพื่อจัดตั้งองค์กรกำกับดูแลตามโครงสร้างทางกฎหมายใหม่เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและนโยบายการแข่งขันเสรีที่กำลังเกิดขึ้น โดยการรวมอำนาจในการกำกับดูแลกิจการสื่อสารและโทรคมนาคมเข้าไว้ด้วยกันเป็นองค์กรเดียว คือ OFCOM ซึ่งในระยะแรกยังคงใช้หลักเกณฑ์การให้อนุญาตเป็นรายกรณี (Individual Licenses) ในลักษณะเช่นเดียวกันกับของประเทศไทย แต่อย่างไรก็ดี จากการค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมของผู้วิจัยพบว่า ในขณะที่อยู่ระหว่างการศึกษาวិทยานิพนธ์ฉบับนี้ ประเทศอังกฤษกำลังอยู่ในขั้นตอนของการเตรียมจะประกาศกฎหมายฉบับใหม่ที่เกี่ยวข้องกับบริการการสื่อสารผ่านดาวเทียมภาคพื้นดิน ตามนโยบายการเปิดเสรีอย่างสมบูรณ์ (Fully Liberalization) ของสหภาพยุโรป ซึ่งอาจใช้แนวทางการให้อนุญาตในลักษณะใหม่ที่เรียกว่า "General Authorization" สำหรับการให้บริการโทรคมนาคมบางประเภท ซึ่งอาจรวมถึงการให้บริการการสื่อสารผ่านดาวเทียมภาคพื้นดินในระบบ FSS ด้วย ดังนั้น แนวทางการให้อนุญาตของประเทศอังกฤษในอนาคตจึงอาจมีการเปลี่ยนไปจากหลักเกณฑ์ที่ได้ศึกษาไว้ในบทที่ 3 ข้างต้น

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาสำคัญของไทยที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการการสื่อสารผ่านดาวเทียมภาคพื้นดินในขณะนี้ คือ การไม่มีกฎหมายที่จะใช้บังคับกับกิจกรรมในลักษณะนี้เป็นการเฉพาะ เนื่องจากปัจจุบันการควบคุมดูแลการให้บริการการสื่อสารผ่านดาวเทียมทั้งในภาคอวกาศและภาคพื้นดินของประเทศไทยอยู่ภายใต้สัญญาสัมปทาน จึงเป็นการควบคุมดูแลโดยผลของการเจรจาที่เกิดขึ้นจากคู่สัญญาเพียงสองฝ่าย มิได้มีการควบคุมโดยกฎหมายแต่อย่างใด และสำหรับการกำกับดูแลในส่วนของอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารผ่านดาวเทียมภาคพื้นดินของไทยในปัจจุบันก็ยังคงมีความล้าสมัยไม่ทันต่อเทคโนโลยีทางดาวเทียม ตลอดจนยังไม่มีกระบวนการรับรองมาตรฐานอุปกรณ์ที่เป็นสากล

4. องค์กรกำกับดูแล (Regulator)

จากการศึกษาถึงโครงสร้างองค์กรกำกับดูแลภายในประเทศทั้งสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป โดยเฉพาะประเทศอังกฤษ พบว่าในระยะแรกโครงสร้างพื้นฐานขององค์กรกำกับดูแลในแต่ละประเทศนั้นมีความแตกต่างกันไป ซึ่งภายหลังได้มีการเปลี่ยนแปลง

โครงสร้างองค์กรกำกับดูแลภายในให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและนโยบายการค้าระหว่างประเทศ

ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีการจัดตั้งองค์กรกำกับดูแลการให้บริการโทรคมนาคมในรูปแบบของการรวมศูนย์อำนาจไว้ในองค์กรเดียว โดยได้จัดตั้ง FCC ขึ้นเพื่อทำหน้าที่ควบคุมการให้บริการการสื่อสารโทรคมนาคมทุกประเภท ซึ่งรวมถึงการให้บริการการสื่อสารผ่านดาวเทียมภาคพื้นดินในระบบดาวเทียมประจำที่ (FSS) ด้วย ดังนั้น ไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีเช่นใด อำนาจการควบคุมและกำกับดูแลก็ยังคงอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ FCC จึงไม่ก่อให้เกิดการขัดกันในการใช้อำนาจ และเป็นการลดอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นจากข้อพิจารณาที่ขัดแย้งกันเองระหว่างองค์กรกำกับดูแลที่มีอำนาจซ้ำซ้อนกัน

สำหรับองค์กรกำกับดูแลในประเทศอังกฤษ จะเห็นได้ว่าการปรับเปลี่ยนรูปแบบขององค์กรกำกับดูแลที่จากเดิมจะมีการแบ่งอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแลการให้บริการโทรคมนาคมออกไปตามเทคโนโลยีและประเภทของการให้บริการ ในภายหลัง เนื่องจากต้องดำเนินนโยบายให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ของสหภาพยุโรป ที่มีจุดประสงค์เพื่อรองรับต่อการเปิดเสรีการแข่งขันอย่างสมบูรณ์ ตลอดจนแรงผลักดันที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่รวดเร็วและทันสมัย เป็นผลให้เมื่อ ปี ค.ศ. 2003 ประเทศอังกฤษจึงได้มีการจัดตั้งองค์กรกำกับดูแลขึ้นใหม่ภายใต้ชื่อ OFCOM หรือ Office of Communication ซึ่งเป็นการรวมอำนาจในการกำกับดูแลไว้ในองค์กรเดียวเช่นเดียวกันกับของประเทศสหรัฐอเมริกา

สำหรับองค์กรกำกับดูแลในประเทศไทยปัจจุบัน ยังใช้รูปแบบขององค์กรกำกับดูแลที่มีอำนาจหน้าที่แยกออกจากกันตามเทคโนโลยีและประเภทของการให้บริการอยู่เหมือนกับของประเทศอังกฤษในสมัยก่อน แต่ก็มีมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของการกำกับดูแลบริการโทรคมนาคม โดยจัดทำพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ฯ พ.ศ. 2543 ขึ้นเพื่อใช้เป็นกฎหมายในจัดตั้งองค์กรกำกับดูแลที่เป็นหน่วยงานอิสระจากการควบคุมของรัฐบาล ซึ่งองค์กรกำกับดูแลบริการการสื่อสารผ่านดาวเทียมของประเทศไทยในปัจจุบัน ก็คือ คณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ หรือ กทช.

ทั้งนี้ กฎหมายฉบับดังกล่าวได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของ กทช. ไว้ในหลายประการ แต่ผู้วิจัยเห็นว่าหน้าที่ซึ่งสำคัญที่สุดของ กทช. ในขณะนี้ ก็คือ การเป็นผู้บัญญัติหลักเกณฑ์และกฎหมายเพื่อวางแนวทางปฏิบัติให้แก่ผู้ประกอบการโทรคมนาคมบนพื้นฐานของการแข่งขันเสรีและเป็นธรรม ซึ่งในทางปฏิบัติขณะนี้ จะเห็นได้ว่าในส่วนขององค์กรกำกับ

ดูแลการให้บริการการสื่อสารผ่านดาวเทียมในภาพรวมนั้น มีหน่วยงานที่ต้องเกี่ยวข้องอยู่หลายฝ่าย ยกตัวอย่างเช่น กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ที่ทำหน้าที่เป็นคนกลางในการเจรจาและประสานงานให้แก่ผู้ประกอบการกับองค์กรระหว่างประเทศอื่นๆ เป็นต้น แต่จากการศึกษาพบว่ายังไม่มีข้อกำหนดขอบเขตอำนาจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ อย่างชัดเจน จึงอาจทำให้เกิดความไม่ชัดเจนในทางปฏิบัติได้ ดังนั้น การกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับบริการการสื่อสารผ่านดาวเทียมของประเทศไทยจึงเป็นสิ่งที่ควรริบดำเนินการ เพื่อแสดงถึงควมมีประสิทธิภาพขององค์กรกำกับดูแลที่แท้จริง

ในท้ายที่สุด จึงอาจสรุปได้ว่า ในขณะที่ผู้วิจัยกำลังทำการศึกษาวิจัยอยู่ในประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่ใช้บังคับกับการประกอบกิจการการให้บริการการสื่อสารผ่านดาวเทียมโดยตรงเป็นการเฉพาะ ซึ่งการกำกับดูแลการประกอบกิจการดังกล่าวในขณะนี้อยู่ภายใต้สัญญาสัมปทานที่ไม่มีสภาพเป็นกฎหมาย จึงทำให้เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการดำเนินนโยบายการเปิดเสรีการให้บริการการสื่อสารผ่านดาวเทียมของไทยในอนาคต และทำให้ไม่มีความชัดเจนใดๆ แก่นักลงทุนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่ประสงค์จะเข้ามาประกอบกิจการบริการสื่อสารผ่านดาวเทียมภายในประเทศ นอกจากนี้ จากปริมาณการใช้บริการการสื่อสารผ่านดาวเทียมที่เพิ่มสูงขึ้น ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว จึงทำให้ประเทศไทยควรต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกฎหมายหรือกฎระเบียบภายในประเทศที่ยังไม่มีความชัดเจนเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว และเนื่องจากลักษณะของการให้บริการการสื่อสารผ่านดาวเทียม (Satellite Service) มีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากบริการโทรคมนาคมพื้นฐานโดยทั่วไป ทำให้การกำกับดูแลจึงต้องมีความแตกต่างจากบริการโทรคมนาคมอื่นๆ ซึ่งปัจจุบันนี้เกือบทุกประเทศทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป ก็มีการจัดทำหลักเกณฑ์การกำกับดูแลการให้บริการการสื่อสารผ่านดาวเทียมทั้งในรูปแบบที่เป็นการใช้บังคับตามกฎหมายหรือคำสั่งต่างๆ อย่างชัดเจน โดยมีการกำกับดูแลเฉพาะแยกออกจากบริการโทรคมนาคมอื่นๆ

ดังนั้น หากประเทศไทยไม่อาจหลีกเลี่ยงการเปิดเสรีการให้บริการการสื่อสารผ่านดาวเทียมได้ในอนาคต จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการบัญญัติกฎหมายเพื่อกำกับดูแลการให้บริการการสื่อสารผ่านดาวเทียมขึ้นเป็นการเฉพาะ ตามแนวทางของหลักการกำกับดูแลบนพื้นฐานของการแข่งขันเสรีและเป็นธรรม เพื่อให้เกิดความชัดเจนและความโปร่งใสในการกำกับดูแลการให้บริการการสื่อสารผ่านดาวเทียมที่จะเกิดขึ้นในประเทศไทยต่อไป

4.2 ข้อเสนอแนะ

จากบทสรุปข้างต้น จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันการควบคุมดูแลการให้บริการการสื่อสารผ่านดาวเทียมของประเทศไทยเป็นการผูกขาดอยู่ในรูปแบบของสัมปทานภาครัฐทั้งสิ้น โดยไม่มีกฎหมายที่ใช้บังคับเป็นการเฉพาะอย่างชัดเจน แต่เมื่อวิวัฒนาการทางเทคโนโลยี และ กระแสการแข่งขันได้ทวีความรุนแรงมากขึ้นในตลาดบริการการสื่อสารผ่านดาวเทียมทั่วโลก จึง จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องลดบทบาทการควบคุมการให้บริการการสื่อสารผ่านดาวเทียมของ ภาครัฐลง และเปิดโอกาสให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้บริการโทรคมนาคมมากขึ้น โดยมี การปรับปรุงกฎหมายในด้านการให้บริการการสื่อสารผ่านดาวเทียมที่สอดคล้องต่อการพัฒนา อุตสาหกรรมการสื่อสารดาวเทียมในระดับสากล และเป็นการเตรียมความพร้อมสู่การเปิดเสรีใน บริการการสื่อสารผ่านดาวเทียมของประเทศไทยในอนาคต

โดยที่ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดประสงค์ที่สำคัญอยู่ประการหนึ่ง คือ การหา รูปแบบที่เหมาะสมเพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการกำกับดูแลการให้บริการการสื่อสารผ่าน ดาวเทียมภาคพื้นดินตามกฎหมายภายในของประเทศ ดังนั้น จากการได้ศึกษาถึงกฎเกณฑ์ ในทางระหว่างประเทศและกฎหมายภายในของต่างประเทศ จึงเห็นได้ว่ารูปแบบของกฎหมาย ภายในของประเทศไทยมีลักษณะของการใช้กฎหมายอยู่หลายฉบับจึงมีการกำกับดูแลที่ซ้ำซ้อน ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการ นอกจากนี้การกำกับดูแลบริการการสื่อสารผ่าน ดาวเทียมภาคพื้นดินของประเทศไทยก็ยังไม่มีความชัดเจนและโปร่งใสในทางปฏิบัติ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะแนวทางและหลักการที่จำเป็นในการบัญญัติ กฎหมายภายในของไทย ดังต่อไปนี้

1. ควรมีการปฏิรูปกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารผ่านดาวเทียมอย่างเป็น ระบบ โดยแยกออกมาจากบริการโทรคมนาคมอื่นๆ เป็นการเฉพาะ เพื่อให้มีความชัดเจนและ โปร่งใสในการกำกับดูแลการให้บริการการสื่อสารผ่านดาวเทียมภาคพื้นดินของไทย โดยมี หลักการที่จำเป็นในการกำหนดมาตรการที่จะใช้บังคับ ในรูปแบบของการบัญญัติเป็นกฎหมาย ที่สามารถใช้บังคับได้ กล่าวคือ ควรเป็นการบัญญัติกฎหมายในรูปแบบของพระราชบัญญัติแยก ออกมาต่างหากจากพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการประกอบกิจการโทรคมนาคมอื่นๆ เนื่องจาก การกำกับดูแลการให้บริการการสื่อสารผ่านดาวเทียมหรือการบังคับตามกฎหมายนี้ ย่อมมี ผลกระทบต่อสิทธิและหน้าที่ของผู้ให้บริการได้โดยตรง

2. ในการปฏิรูปกฎหมายดังกล่าวควรมีการกำหนดวัตถุประสงค์และนิยามของการบริการการสื่อสารผ่านดาวเทียมภาคพื้นดินในแต่ละประเภทให้ชัดเจน โดยประเทศไทยอาจจะใช้คำนิยามเดียวกันกับของสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ หรือ ITU กำหนดไว้ได้ และการกำหนดวัตถุประสงค์ของการสื่อสารผ่านดาวเทียมภาคพื้นดินในแต่ละประเภทก็เพื่อให้สามารถกำหนดขอบเขตของการใช้งานให้ชัดเจน เพื่อให้สะดวกต่อการกำหนดหลักเกณฑ์ที่จะใช้ในการกำกับดูแลการให้บริการการสื่อสารผ่านดาวเทียมในแต่ละประเภท

3. ควรกำหนดหลักเกณฑ์การขออนุญาต ตลอดจนขั้นตอนและกระบวนการในการให้อนุญาตที่ชัดเจน เพื่อความโปร่งใสและช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในด้านของการบริหารจัดการ ซึ่งหลักเกณฑ์การขออนุญาตนั้นควรระวังในการกำหนดข้อจำกัดหรือเงื่อนไขต่างๆ ที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการแข่งขันเสรีตามนโยบายของประเทศไทยในส่วนของ การประกอบกิจการโทรคมนาคมทางดาวเทียมที่มีแนวโน้มให้เปิดเสรีบริการการสื่อสารผ่านดาวเทียมในอนาคต นอกจากนี้ ในส่วนของขั้นตอนและกระบวนการในการให้อนุญาตก็ควรต้องมีความรวดเร็วและโปร่งใส ทั้งนี้ ผลจากการศึกษาสรุปได้ว่าปัจจุบันในต่างประเทศจะนิยมใช้วิธีการจัดทำข้อมูลออนไลน์บนสื่ออิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น เช่น อินเทอร์เน็ต เป็นต้น เพื่อให้ผู้ที่ประสงค์จะขออนุญาตประกอบกิจการบริการการสื่อสารผ่านดาวเทียมในประเทศนั้นสามารถรับทราบข้อมูล ความเคลื่อนไหว ตลอดจนกฎระเบียบและข้อบังคับภายในของแต่ละประเทศได้ง่ายและสะดวก รวดเร็ว และทำให้ช่วยลดภาระงานด้านเอกสารแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อีกทางหนึ่งด้วย ซึ่งมีผลดี คือ ผู้ประสงค์ที่จะเข้ามาดำเนินกิจกรรมในลักษณะนี้สามารถศึกษาและทำความเข้าใจถึง ขั้นตอนและวิธีการ ตลอดจน สิทธิและหน้าที่ของตนได้อย่างชัดเจนก่อนการยื่นขออนุญาต โดยผู้ร่างกฎหมายดังกล่าวต้องร่างกฎหมายให้มีความกระชับและชัดเจนให้มากที่สุด โดยให้มีผลใช้บังคับ ตลอดจนมีบทกำหนดโทษในกรณีการฝ่าฝืนที่มีเหตุผล ทั้งนี้ การจัดทำกฎหมายเฉพาะดังกล่าว ควรมีความกระชับ มีความชัดเจน มีความยืดหยุ่น และสามารถนำมาใช้ในทางปฏิบัติได้ตามความเป็นจริงอย่างมีประสิทธิภาพ

4. ปัจจุบันรูปแบบกฎหมายภายในของประเทศไทยที่มีใช้อยู่ในขณะนี้ในส่วนของกฎหมายที่ใช้กำกับดูแลเทคโนโลยีต่างๆ ยังเป็นกฎหมายที่ใช้กันมาเป็นระยะเวลาเนิ่นนาน ยกตัวอย่างเช่น การใช้พระราชบัญญัติวิทยุคมนาคม พ.ศ. 2498 เป็นต้น ซึ่งมีได้มีการกำหนดมาตรฐานของอุปกรณ์และกระบวนการรับรองมาตรฐานอุปกรณ์สำหรับการให้บริการการสื่อสารผ่านดาวเทียมอย่างชัดเจนตามแนวทางปฏิบัติที่เป็นสากล ซึ่งแนวทางปฏิบัติที่เป็นสากลสำหรับการกำกับดูแลในส่วนของอุปกรณ์เพื่อการสื่อสารผ่านดาวเทียมในปัจจุบัน จะมุ่งเน้นความสำคัญในการกำหนดมาตรฐานและกระบวนการรับรองมาตรฐานภายในของแต่ละประเทศให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันให้มากที่สุด

5. กำหนดให้มีองค์กรที่ทำหน้าที่กำกับดูแลการให้บริการการสื่อสารผ่านดาวเทียมโดยตรง ซึ่งองค์กรดังกล่าวอาจอยู่ภายใต้การควบคุมจากคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติโดยตรงเพียงองค์กรเดียว เพื่อทำหน้าที่ในการควบคุม ดูแล ตรวจสอบ ความถูกต้องของกระบวนการ และขั้นตอนในการให้อนุญาต รวมถึงการตรวจสอบความถูกต้องของอุปกรณ์ภาคพื้นดินต่างๆ และการฝ่าฝืนบทบัญญัติทางกฎหมายใดๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อให้องค์กรดังกล่าวมีฐานะเป็นองค์กรผู้เชี่ยวชาญในการประกอบกิจการในลักษณะนี้โดยตรง ทั้งนี้ แม้ว่าแนวทางปฏิบัติของประเทศไทยในปัจจุบัน จะมีความพยายามในการจัดตั้งองค์กรกำกับดูแลในลักษณะขององค์กรอิสระและให้อำนาจแก่องค์กรเหล่านั้นในการกำกับดูแลการให้บริการกิจการโทรคมนาคมภายในประเทศก็ตาม แต่จากการศึกษาพบว่า องค์กรกำกับดูแลที่เกิดขึ้นนี้ ยังไม่มีความเป็นเอกภาพในการบริหารจัดการอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินแนวทางตามนโยบายการเปิดเสรีการให้บริการการสื่อสารผ่านดาวเทียมของไทยอย่างมาก ดังนั้นข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขในเรื่องนี้ คือ ควรกำหนดให้องค์กรกำกับดูแลมีความเป็นเอกภาพโดยการรวมให้เป็นองค์กรเดียวที่มีอำนาจในการตัดสินใจอย่างเต็มที่เพื่อลดอุปสรรคในการบริหารงานและก่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารจัดการ

6. ควรส่งเสริมให้มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากผู้ประกอบการต่างชาติสู่ผู้ประกอบการไทยเพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันการให้บริการสำหรับผู้ประกอบการไทยที่ไม่มีความรู้ความชำนาญทางเทคโนโลยีนี้

7. ปัจจุบันการบัญญัติกฎหมายให้ทันต่อการพัฒนาเทคโนโลยีก็เป็นไปอย่างยากลำบาก เนื่องจาก ยังขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทั้งในแง่มุมมองของเทคโนโลยี และแง่มุมมองของตัวบทกฎหมาย รวมถึง บทบาทของภาครัฐในการวางนโยบายเพื่อการกำกับดูแลการให้บริการในกิจการดาวเทียมก็ยังไม่มีความชัดเจน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ประเทศไทยไม่สามารถดำเนินกิจกรรมนี้ได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าแนวทางที่สำคัญที่จะนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคข้างต้น คือ การพัฒนาบุคลากรในหลายๆ สาขาอาชีพ โดยเฉพาะแต่บุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในทางเทคนิค แต่ควรรวมถึงการพัฒนาบุคลากรในทางกฎหมาย และทางการศึกษา ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการการสื่อสารผ่านดาวเทียมทั้งในภาคอวกาศและภาคพื้นดิน โดยการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาวิจัย ตลอดจนเปิดโอกาสให้บุคคลเหล่านี้ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมลักษณะนี้เพิ่มมากขึ้น